

FRĂMÎNTĂRI ȚĂRĂNEȘTI LA ISLAZ ȘI SATELE DIN JURUL SAU ÎN PREAJMA REVOLUȚIEI DE LA 1821

de CONSTANTIN SAFTA

Relevînd semnificația momentului de răscruce de la începutul secolului al XIX-lea în Programul P.C.R. se arată : „Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu marchează începutul istoriei moderne a României, un moment de cotitură în lupta pentru libertate și dreptate socială, pentru scuturarea jugului dominației străine și afirmarea drepturilor naționale ale poporului român”.¹

Cauzele nemi locite ale revoluției se desprind din multitudinea de documente ale epocii, care prezintă tabloul jalnic al societății românești și în special crunta exploatare a țărânului român de către fanarioți în strînsă asocieră cu boierii băștinași. Înțelegînd starea de nesuportat care se crease în țară Tudor Vladimirescu în scrisoarea către ispravnicul de Mehedinți, clucerul Constantin Ralet, din 28 ianuarie 1821, arată : „au pre semne nu vă ajuņge că i-ați prădat și i-ați despiat, pînă cînd au rămas ticăloșii (sărmanii) țărani mai goi decît morții cei din mormînturi ? Și acum se vede că aveți poftă ca să-i omorîți !... Păzește-te bine, să nu dai norodului vreo pricină cu vreo împotrăvire de arme ; că atunci bine să ști, că nici în găurile șerpilor nu veți scăpa ; pentru că norodul cel ars și fript de către dumneavoastră este amărit și înfocat asupra-vă.”²

Dintre documentele vremii ce vorbesc de situația grea a țărănimii române sînt cîteva scrisori din anii 1819-1821 ale unui vechil grec Dimitrie Sechelarie – aflat la Islaz, pe moșiile luate în arendă de la marele negustor și cămătar, în fapt stăpînitorul Olteniei, Hagi Ianuș și fratele acestuia Polihronie Petru, ce descriu împotrăvirea țărănilor față de creșterea rentei feudale, îndeosebi refuzul de a presta claca.

Astfel, dintr-un document reiese că țăranii din Islaz și satele din jur refuzau să lucreze cele șase zile de clacă pentru că „dacă vom face cele șase zile de clacă, ne veți cere douăsprezece, potrivit cu legile mincinoase ce aveți; apoi chiar de ar fi lege pentru aceasta, noi nu vom face niciodată și nu ne vom duce la Craiova.”³ Ei își dădeau seama că a merge la organul superior, așa cum erau sfătuiți de autoritățile locale – însemna să piardă pentru că tot ei erau cei năpăstuiți.

Într-o altă scrisoare Hagi Ianuș este informat că „rumânii se plâng hotărît împotriva dumneavoastră, că le-ați pricinuit nenumărate suferințe”; în continuare arăta că locuitorii din Salcia au fugit din satul lor și declară că preferă să treacă dincolo (în Turcia), decît să se întoarcă în vechea săliște. Apoi îl sfătuieste să scrie la București unui prieten ca să aranjeze în așa fel ca să-i constrîngă pentru a fi aduși înapoi.⁴

Boierii și vechilii vedeau în țăranii „oameni răi și zurbagii” și că nu pot fi potoliți decît numai prin măsuri de constrîngere, dar acestea au avut efectul contrar, îndirîjindu-i și mai mult.⁵ Țăranii Islazului și din satele din împrejurimi nici un moment nu s-au lăsat intimidăți de aceste amenințări, mergînd cu jalbe oriunde puteau pentru a-și apăra drepturile lor. Astfel, au trecut Dunărea și s-au adresat capuchehaiei din Nicopole cu rugămintea de a le rezolva pricinile, dar acesta care era în strînsă legătură cu Hagi Ianuș le-a răspuns că „...eu nu mă amestec și nici nu scriu”.⁶ Asemenea demersuri au făcut și la București, dar fără niciun rezultat.

Apăsarea feudală la care erau supuși țăranii din satele amintite nu i-a îndobitocit în măsura în care doreau boierii și în special cei fanarioți. Atitudinea lor demnă reiese din răspunsul pe care l-au dat zapciiilor veniți „toți într-un glas și cu un ton urît” au arătat că „sub niciun motiv nu facem niciodată clacă”.⁷

Polihronie Petru mărturisește că țăranii s-au ridicat împotriva lui și pentru diimele mărite abuziv, arătînd că „frate, astfel de zurbagii și oameni răi n-am mai văzut, cîini turbați, mai ales cei din Islaz care au întăritat și satele celelalte ca să se poarte potrivit.”⁸ Mai departe relatează că s-au adunat „peste 300 de bărbați din cele cinci sate: Islaz, Racovița, Racovicioara, Moldoveni și Verdea, moșii ale boierului ban Brîncoveanu”, din rîndul cărora vreo „80 sau 100 aveau cio-

mege scurte sub șubele lor, dacă ar fi văzut că cel trimis de la Craiova încearcă să pună mână pe cinci-șase, precum spune, atunci avea să atace, dar am priceput și am aranjat".¹⁰ Rezultă că țărani erau hotărâți să se apere cu orice preț în fața celor care le făcea viața de nesuportat. Același Polihronie arată apoi că „sîntem lipsiți de claca a peste trei sute de familii; ei nu vor fi înduplecați dacă stăpînirea nu va ridica cinci-zece oameni să-i pedepsească”.¹⁰

La o anchetă ordonată de boierul ban Brîncoveanu asupra stărilor de lucruri din zona respectivă țărani au spus „toți într-un glas și cu un ton foarte urît, că: „noi sub niciun motiv nu facem niciodată clacă și chiar dacă o să trimeată boierii ispravnici arnăuți să ne supună și să ne oblige să facem, atunci și noi, în amiaza mare vom încărca căruțele și vom fugi cu toții”. La întrebarea pe baza cărei porunci au făcut claca în trecut, ei, au răspuns că au fost siliți de „serdarul Polihronie cu turcii și cîrjali... Ei spun aceasta și n-au de gînd niciodată să facă clacă, dar nici să plătească nimic ce nu vor fi constrînși de stăpînire și pînă ce nu vor fi bătuți la falangă cîțiva din cei care se amestecă și nu-i lasă pe ceilalți să facă clacă.”¹¹ În altă scrisoare autorul arată că „s-au plîns aproape de toate, că în zilele noastre au fost jefuiți de le-am luat și cămașa de pe ei. Ei au făcut plîngeri, arătînd că din cauza noastră vor fugi în Turcia, dacă nu ne-or schimba în primăvară. Ei s-au bucurat peste măsură că în primăvară vom pleca de la moșii; nu mai pot de bucurie. Dar Dumnezeu este bun, pînă la primăvară tot scot eu untul din ei.”¹² Mai departe se evidențiază faptul că exploatarea era exercitată și de fanarioți și de boierii români ceea ce i-a determinat pe țărani din Mozolea să se miște, ba chiar să amenințe că vor fugi în Turcia, iar clacă în două părți nu vor face. Și aceștia au fumuri tot sub influența celor alți (din Islaz-n.n.) și au început să facă nazuri, fiindcă și aceste sate ale noastre, după paști, se vor duce la Caracâl”, să li se facă dreptate.¹³

Hotărîrea lor de a-și apăra drepturile, de a nu se lăsa intimidați rezultă dintr-o altă scrisoare a aceluiași Sachelarie, care relatează că „mai întîi s-au adunat, vreo trei sute, la ispravnicat și au început toți să strige împotriva mea, că am ruinat aceste sate cu dijmele nedrepte pentru fîn, porumb; că acela, care au rămas cu rămășiță le-am luat bani; cum s-a vîndut vinul în cîrciumă și multe altele.”¹⁴

Într-o altă scrisoare, datată din 21 aprilie 1819 arendașul Sachearie arată că „toate satele, ba chiar și locuitorii din Racovicioara... s-au dus a doua zi de paști cu căruțe, cu buți și ploști și au adus... vin din Turcia, fără să aibă teamă de nimeni..., iar cârciumile noastre stăteau închise în aceste zile, fără să vîndă nici o oca de vin... l-am chemat și le-am spus, cu ce putere se poartă în acest fel? Ei mi-au răspuns că unde găsesc vin mai ieftin, acolo se duc și cumpără și că, nu putem să le facem nimic...”¹⁵ Autorul scrisorii adaugă că „ei fac mendrele precum vor”. Locuitorii unui sat au refuzat să dea mieii ceruți de trimisul arendașului, ba chiar „tot satul s-a ridicat să-l nimicească”. Numai că nu l-au bătut, spunîndu-i că ei nu dau niciodată miel de fătăciune și că altă dată să nu mai trimit, fiindcă o să-l bată rău”.¹⁶ Atitudinea dîrză a țărănilor din Isiaz l-a făcut pe vechil să se teamă de ei: „ei fac toate numai de ciuda clăcii, ba chiar țipă în gura mare că ori toți nu vor face clacă, ori toți vor pleca, ei țipă în telul acesta și se poartă astfel, fiindcă nu și-au găsit încă stăpînul”. În continuare propune ca dintre aceștia să se trimită din fiecare sat cîte unul la ocnă, și atunci ei își vor băga mințile în cap. Dacă nu vom proceda astfel, nu-și vor băga mințile în cap”. În încheiere arată că „nici nu se mai poate să trăiască aci cineva în halul acesta și să suporte purtările lor nesuferite”.¹⁷ La plîngerea acestuia că țărăniile nu fac clacă ispravnicul a poruncit zapciiilor să-i silească să facă clacă. „Cînd aceștia au ascultat porunca prin care li se cerea cu tărie să facă clacă, toți au strigat într-un glas și cu multă obrăznicie, ba chiar cîțiva dintre ei au îndrăznit să se opună...”, „clacă nu vom face niciodată și nu numai dacă o să ne bage la pușcărie la Craiova, ci chiar dacă ne vor trimite la ocnă”.¹⁸

V.A. Urechia, referindu-se la starea de adîncă nemulțumire a țărănilor din aceste locuri arată că o scînteie poate duce la izbucnirea răscoalei. În documentele publicate el evidențiază faptul că la creșterea exploatării, țărăniile refuzau să-și îndeplinească obligațiile impuse de stăpînii pămîntului.¹⁹

Teama autorităților de atitudinea dîrză a țărănilor le-a determinat să ia măsuri aspre împotriva lor. Astfel la cerea conducerii locale, vistișierul, domnul a cerut pedepsirea aspră a țărănilor nesupuși pentru „vina și netrebnica lor faptă, ce au urmat, a hotărît domnia mea, ca să-i dea prin țîrg; de aceia poruncim dumitale (spătarului), să orînduiești oameni

ai armășiei" și „luîndu-i delibașa de unde sînt la popreală, să-i treacă prin fîrg bătîndu-i și ei strigîndu-și vina lor".²⁰

Puternica frămîntare de care fuseseră cuprinse satele din jurul Islazului – avîndu-l în frunte – împotriva clăcii și asuprii arendașilor, a determinat divanul Craiovei să ordone autorităților locale să pedepsească exemplar pe cei care se găseau în frunte. Domnitorul, însă, dovedindu-se mai blînd, de teamă că emigrarea ar avea drept rezultat păgubirea vistieriei, și de teama creșterii frămîntărilor țărănilor din această zonă, se mărginește să ceară „să-i faceți cu cuvîntul a înțelege dreptatea și datoria lor, ce li se cade a avea către stăpînul moșiei".²¹

Unul din martorii vremii dă o imagine zguduitoare a felului cum țara era exploatată la sînge de reaimul fanarioț în strînsă colaborare cu marii boieri autohtoni. „Din toate părțile alergau ticăloșii locuitori strigînd cu jalnice plîngerii și la Domnie și la Consulat asupra grelelor cereri și asupra cruzimii și neomeniei strîngătorilor de bani, dar în loc de mîngîiere, să izgoneau înapoi u ocări și cu îngroziri și cu mari suspinuri să duceau iarăși în unghiile sălbatecilor împilători. Iar la Valahia cea mică... atîta sălbăticie și nemilostire să lucra de către asupritorii... încît copiii tineri de cîte unsprezece și doisprezece ani erau legați spate la spate atară în vreme de iarnă... Pe alții îi căznea cu bătăi, cu fumuri și cu grozanice închisori, friguroase și puturoase, nemîncăți și neadăpați, și în acest chip să împlîneau nesățioasele și nelegiuitele cereri, ca să se îmbogățescă cu grabă voievodul și nemilostivii dregători din nevinovatul sînge al ticălosului norod".²²

Exploatarea nemiloasă a țărănilor români a lui Tudor Vladimirescu să crească în intensitate, ajungînd de la începutul anului 1821 scînteia eroului din Vladimir să declanșeze vîlvătaia ce avea să cuprindă întreaga țară.²³

La această mare bătălie socială și națională au participat cu toate forțele lor și țărăni Islazului și satele din împrejurimi, care „au ridicat capul, s-au făcut stăpîni, nu vor să știe de nimeni". Marea lor ridicare a băgat spaima în cei care îi oprimaseră, așa cum se relatează într-un alt document al vremii; „nu pot să poruncesc deoarece nu sînt cei dinainte, așa cum îi cunoașteți, acum ei sînt stăpîni și eu mă tem... de ei".²⁴

Lupta eroică a locuitorilor Islazului și a celor din jurul său, împotriva exploatării fanarioților și boierilor băștinași,

n-a fost zadarnică, astfel Tudor Vladimirescu în „Cererile nărodului românesc” din 16 februarie 1821 arată între altele „Hagi lanuș, carile nu s-au purtat ca un neguțător, ci s-au întovărășit cu țefuitorii, din care pricină s-au făcut mare pradă țării, cu totul să izgonească din țară atară, vânzînd și ridicînd toate cîte are în țară”.²⁵

Ridicarea la luptă a locuitorilor Islazului și satelor din jur a făcut ca zona respectivă să devină în acel an și mai ales în anii care au urmat unul din focarele luptelor sociale și naționale astfel, nu întâmplător, la 9 iunie 1848, de la Islaz a izbucnit flacăra revoluției, care se va constitui ca un moment de seamă în istoria națională a poporului român; evidențînd, astfel, rolul țărănimii ca forță socială a progresului.

N O T E

- ¹ Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Ed. politică, p. 31.
- ² Documente privind istoria României. Răscoala din 1821, vol. I, p. 211 Editura Academiei R.S.R.
- ³ Documente privind istoria României. Răscoala din 1821, vol. I, p. 170.
- ⁴ Idem. p. 140.
- ⁵ Idem. p. 170.
- ⁶ Idem. p. 172—173.
- ⁷ Idem p. 170.
- ⁸ Idem p. 170.
- ⁹ Idem.
- ¹⁰ Idem.
- ¹¹ Idem p. 176
- ¹² Idem p. 181.
- ¹³ Idem p. 177.
- ¹⁴ Idem p. 181—182
- ¹⁵ Idem p. 137
- ¹⁶ Idem p. 138.
- ¹⁷ Idem p. 138.
- ¹⁸ Idem p. 180—181.
- ¹⁹ Mircea T. Radu, 1821 — Tudor Vladimirescu și revoluția din Țara Românească. Craiova, 1978 p. 73—74.
- ²⁰ V.A. Urechia — Istoria Românilor — vol. XII p. 245—250.
- ²¹ S. Columbeanu, Caracterul exploatareii feudale a țărănimii în deceniile anterioare răscoalei lui Tudor Vladimirescu (1800—1821) în revista „Studii”, 1961, Nr. p. 580.
- ²² Mircea T. Radu, 1821 — Tudor Vladimirescu și revoluția din Țara Românească... p. 64.
- ²³ Tratatul de Istoria României. Ed. Academiei, 1964, p. 700—702.
- ²⁴ Documente privind istoria României... vol. II, p. 114.
- ²⁵ Idem. vol. I, p. 274.